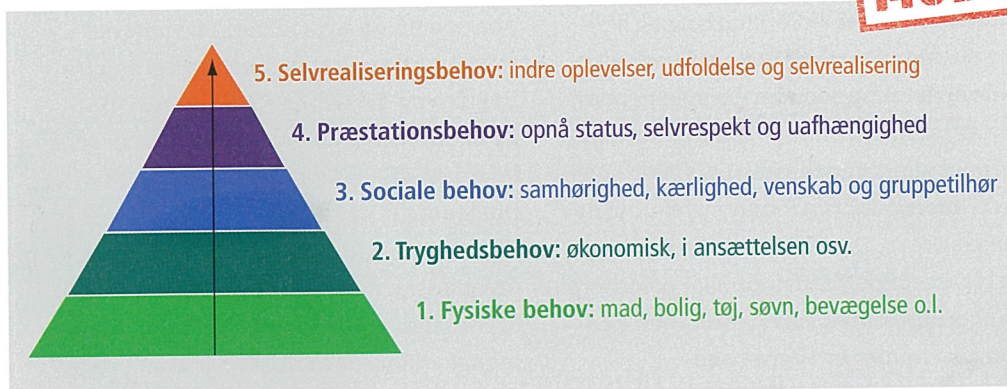

1.1 Ubegrænsede behov, men knappe ressourcer

Mennesker verden over har mange og meget forskellige behov. For at få et overblik over disse mange behov kan man forsøge at opdele dem i grupper, og det har amerikaneren Abraham Maslow gjort i sin behovspyramide, se figur 1.1.

Figur 1.1 Maslows behovspyramide

Du kan i figur 1.1 for det første se, at Maslow skelner mellem fem forskellige grupper af behov, og for det andet kan du se, at han i pyramiden også har rangordnet de fem behovsgrupper. Ifølge Maslow befinder forskellige mennesker sig på forskellige niveauer i pyramiden – de fleste mennesker i verden er placeret i de nederste lag, mens der er forholdsvis få individer placeret i pyramidens øverste trin. Det niveau, en person befinder sig på med hensyn til behovstilfredsstillelse, er ifølge Maslow afgørende for, hvilke behov han/hun opfatter som presserende. Først når han/hun har fået opfyldt disse presserende behov, vil behovene på det næste højere trin i pyramiden udvikle sig og få betydning for den pågældende person.

De fleste danske gymnasieelever befinder sig formentlig på trin 3 eller 4 – nørderne nok mest på trin 4, mens andre måske overvejende får deres behov på trin 3 opfyldt ved at gå i gymnasiet. I modsætning hertil er for eksempel 700 millioner indere – mere end Europas samlede befolkning – placeret på trin 1.

I princippet er menneskers behov ubegrænsede, for selv om man er nået op på pyramidens øverste trin, hvornår bliver man så færdig med at realisere sig selv? Over for disse næsten ubegrænsede behov står så vores begrænsede ressourcer – økonomer taler om, at ressourcerne er knappe – til at opfylde behovene. Man må derfor nødvendigvis prioritere (rangordne) de behov, man gerne vil have opfyldt, og det er kernen i alle former for økonomi: Hvordan skal de **knappe ressourcer** anvendes i forhold til de nærmest umættelige behov?

Sourcer

10v. For at få et
dem i grupper,
spyramide, se

MODEL

Ivrealisering

afhængighed

tab og gruppetilhør

osv.

Uvælgelse o.l.

I fem forskellige
den også har
forskellige men-
nesker i verden
vider placeret i
på med hensyn
vilke behov han/
pfyldt disse pres-
niden udvikle sig

på trin 3 eller 4
de får deres be-
rtil er for eksem-
kning – placeret

om man er nået op
l at realisere sig
begrænsede res-
at opfylde beho-
behov, man ger-
: Hvordan skal de
relige behov?

Dette spørgsmål skal man tage stilling til i **mikroøkonomien**, hvor familier for eksempel skal overveje, hvor meget arbejdskraft de vil levere, og hvordan deres forbrug skal sammensættes. Virksomheder skal beslutte, hvad de vil producere, hvordan og til hvilke målgrupper. Som gymnasieelev skal du selv overveje, hvor mange af dine arbejdsressourcer du vil bruge på skolearbejdet, og hvor mange du vil bruge på fritidsjobbet på tanken eller hos bageren. Dette valg har så igen betydning for størrelsen af din indkomst og dermed for prioriteringen af dine forbrugsmuligheder, jævnfør casen i begyndelsen af kapitlet.

I **makroøkonomien**, der fokuserer på et samfunds nationale økonomi eller på hele den globale økonomi, skal man på tilsvarende måde finde ud af: Hvem skal producere hvad, hvordan og til hvem? Det er de fire centrale spørgsmål i enhver samfundsøkonomi.

Svarene på disse spørgsmål afhænger naturligvis i høj grad af de muligheder og begrænsninger, det enkelte samfund har. Men generelt vil langt de fleste politikere være præget af et ønske om at skaffe velstand og vækst til deres land.

1.2 Hvor står Danmark med hensyn til velstand og vækst?

De vigtigste aktører i den globale økonomi er staterne. Der findes cirka 200 stater i verden, men de har langt fra samme betydning i den internationale økonomi. Staternes økonomiske styrke måler man som regel ved deres **BNP (bruttonationalprodukt)**, som er et mål for værdien af den samlede produktion i et land i løbet af et år. Målt på BNP er der to økonomiske supermagter i verden: USA og Kina, som alle andre stater ligger langt efter, og det gælder selvsagt også Danmark.

Hvis man vil have viden om det enkelte individs velstand i en given økonomi, ser man i stedet for på **BNP pr. indbygger**. Vær opmærksom på, at BNP pr. indbygger er et udtryk for den *gennemsnitlige* velstand i et land. Dette mål siger intet om uligheden i en økonomi.

I tabel 1.1 har vi samlet nogle vigtige tal for Danmark og vores nærmeste naboer om de seks landes fysiske ressourcer: areal, befolkning og nogle velstandsmål. Det er nogle af de såkaldte **makroøkonomiske nøgletal**.

I tabel 1.1 kan du – ikke overraskende – se, at Danmarks *geografiske ressourcer* er stærkt begrænsede, både med hensyn til areal og befolkning. Ud over landbrugsjord og lidt olie i Nordsøen har vi heller ingen råstoffer af betydning.

Du har sikkert ofte hørt, at Danmark er blandt verdens rigeste lande (målt i BNP pr. indbygger). Derfor er det nok overraskende for mange dan-

Tabel 1.1 Danmarks og nabolandenes fysiske ressourcer i slutningen af 2010'erne

	Tyskland	Storbrit.	Polen	Sverige	Norge	Danmark
Geografiske ressourcer						
Areal, 1000 km ²	357	244	313	450	324	43
Indbyggertal i mio. (est. 2020)	80,2	65,8	38,3	10,2	5,5	5,9
Økonomiske ressourcer						
BNP (PPP). Mia. \$ (est. 2019)	4.444	3.162	1.287	565	407	319
BNP/indb. (PPP) i \$ (est. 2019)	55.550	48.055	33.603	55.392	74.000	54.067
Økonomisk vækst i % (est. 2019)	0,6	1,5	4,1	1,3	1,2	2,3

Noter: 1) Est. (estimat) betyder, at der er tale om en kvalificeret vurdering, men tallene er ikke endeligt bekræftet.
 2) *Velstandsmålene BNP og BNP/indbygger* er angivet i såkaldte *købekraftspariteter* (på engelsk Purchasing Power Parity – PPP). Ved denne metode forsøger man at angive, hvad der faktisk kan købes i et land for den lokale valuta.
 Kilde: CIA World Factbook 2020, og World Economic Outlook, IMF, 2020.

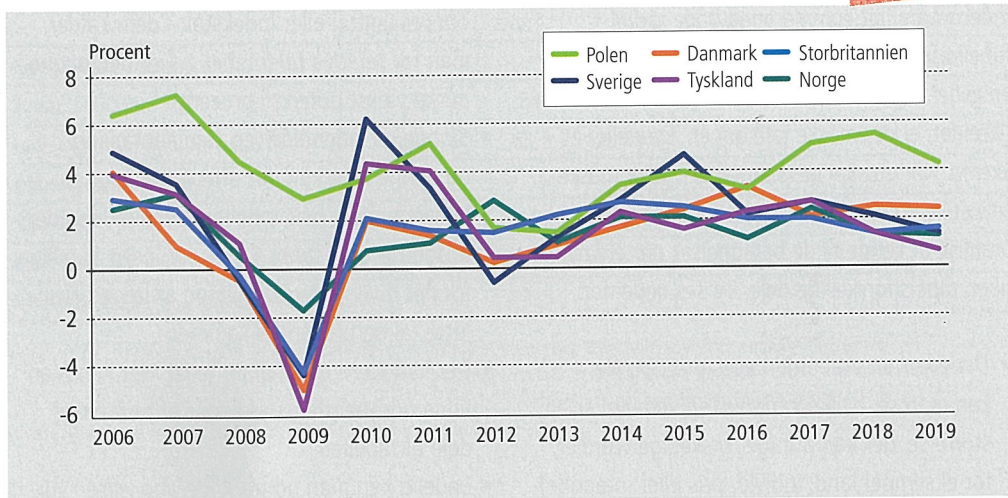
skere, at Danmark angående økonomiske ressourcer ikke klarer sig bedre i forhold til nabolandene. Når der er store forskelle mellem befolkningstallene, er der naturligvis også store forskelle mellem de samlede BNP-tal. Men vores BNP pr. indbygger målt i købekraft (PPP) lå i 2019 klart efter olielandet Norges, mens det var nogenlunde på linje med Sveriges og Tysklands. På global basis var Danmark faktisk nede omkring 20.-pladsen på verdensranglisten, langt efter Luxembourgs 109.592 \$ i BNP pr. indbygger.

Det sidste mål i tabel 1.1: **økonomisk vækst**, viser, hvor meget et lands BNP vokser målt i procent fra ét år til det følgende år. Den økonomiske vækst skal gerne ligge på 1½-2 procent, hvis beskæftigelsen i en økonomi ikke skal falde. Det gør den – som det ses i tabel 1.1 – kun for to af de seks landes vedkommende i 2019, og det giver jo et første indtryk af, om der er gang i landenes økonomi. Mens der er grænser for, hvor meget landenes befolkninger, BNP og BNP pr. indbygger ændrer sig fra år til år (arealerne ændrer sig slet ikke), kan der imidlertid ofte være større eller mindre svingninger i de økonomiske vækstrater, og derfor er det ønskeligt, at man præsenterer vækstprocenterne for en vis årrække. Det har vi gjort i kurvediagrammet i figur 1.2.

Verdensøkonomien svinger op og ned i såkaldte **konjunkturbølger** eller **konjunktursvingninger**, det vil sige, at den samlede økonomiske aktivitet svinger op og ned i større eller mindre bølger, som kan være af kortere eller længere varighed. På lidt længere sigt er den opadgående tendens i den økonomiske aktivitet – målt i BNP – i de fleste af verdens lande imidlertid meget tydelig.

Inden for de sidste to årtier har vi haft tre større sving nedad: *kriser*, hvoraf den første var *dot.com-krisen*, som startede i 2000, da *IT-boblen* bristede.

Figur 1.2 Økonomisk vækst i Danmark og nabolandene i faste priser 2006-2019. Årlig stigning i procent

Note: Tallene for 2018 og 2019 er IMF's prognoser.
Kilde: World Economic Outlook, IMF, 2020.

De såkaldte **bobler** opstår, når priserne på aktier, huse eller andre vigtige aktiver stiger og stiger og bliver ved med at stige, indtil deltagerne på det pågældende marked finder ud af, at priserne er kommet alt for højt op og derfor – på én gang – sælger alt hvad de har af de pågældende aktiver. Og når alle på én gang er ”på vej mod udgangen”, styrtdykker priserne på aktiverne, og boblen brister. I 2000 var det altså IT-aktier, der var i fokus.

Fra 2003 kørte verdensøkonomien igen opad, indtil *subprime-krisen* (her var der tale om en huspris-boble) i USA bredte sig til resten af verden i 2008, hvor **finanskrisen** satte ind. Den udviklede sig videre til en generel økonomisk krise, som vi skal helt tilbage til 1930'erne for at finde en parallel til. Fra 2009 startede en ny, men langsommere optur i verdensøkonomien, som imidlertid i 2020 blev voldsomt ramt af corona-pandemien. **Coronakrisen** førte til endnu dybere fald i BNP end finanskrisen – i andet kvartal af 2020 faldt Danmarks BNP således med 7,4 procent i forhold til første kvartal. Og faldet i Danmarks BNP var ovenikøbet mindre end i en række andre lande.

Jo mere et land er integreret i verdensøkonomien, jo mere må man formode, at dets samfundsøkonomi har svinget med i de nævnte bølger. Både højkonjunkturerne fra 2003 og finanskrisens virkninger på de seks landes økonomiske vækst ses tydeligt i figur 1.2. I figuren kan du se, at alle landene på nær Polen (der blev medlem af EU i 2004) havde ret store negative vækstrater i 2009. Det skyldes den netop omtalte *finanskrise*. I de følgende år har Polen også generelt haft den højeste økonomiske vækst.

Opgave 1.1

Opstil to hypoteser, der kan forklare Polens relativt høje økonomiske vækst i perioden 2006-2019. Hver hypotese skal understøttes af en faglig begrundelse.

Du kan i figur 1.2 endvidere se, at Sverige har fået væksten op på et rigtig fint niveau, mens den økonomiske vækst i Tyskland – Europas største økonomi – efter nogle sløje år faktisk først fra 2014 er kommet op på nogle rimelige vækstrater. Den økonomiske vækst i Tyskland er af central betydning for hele Europa, idet Tyskland fungerer som en slags økonomisk ”lokomotiv” i EU.

Danmark havde ligesom Tyskland svært ved at komme op i gear efter finanskrisen, men var fra 2014 igen tilbage med rimelige vækstrater. I bunden blandt de seks lande i figuren med hensyn til økonomisk vækst finder vi Norge, men her har nordmændene jo et højt BNP pr. indbygger at falde tilbage på.

Vi kan nu konkludere, at Danmark har et rimelig højt velstandsniveau målt i BNP pr. indbygger, men vi hører dog ikke til de allerrigeste lande i verden. Med hensyn til den økonomiske vækst havde Danmark svært ved at komme ud af slæbegearet efter den økonomiske verdenskrise, men i den sidste del af 2010’erne kom der igen gang i hjulene. Og så kom coronakrisen i 2020!